

Zbirka rukopisa i starih knjiga
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
Uz 130. obljetnicu osnutka

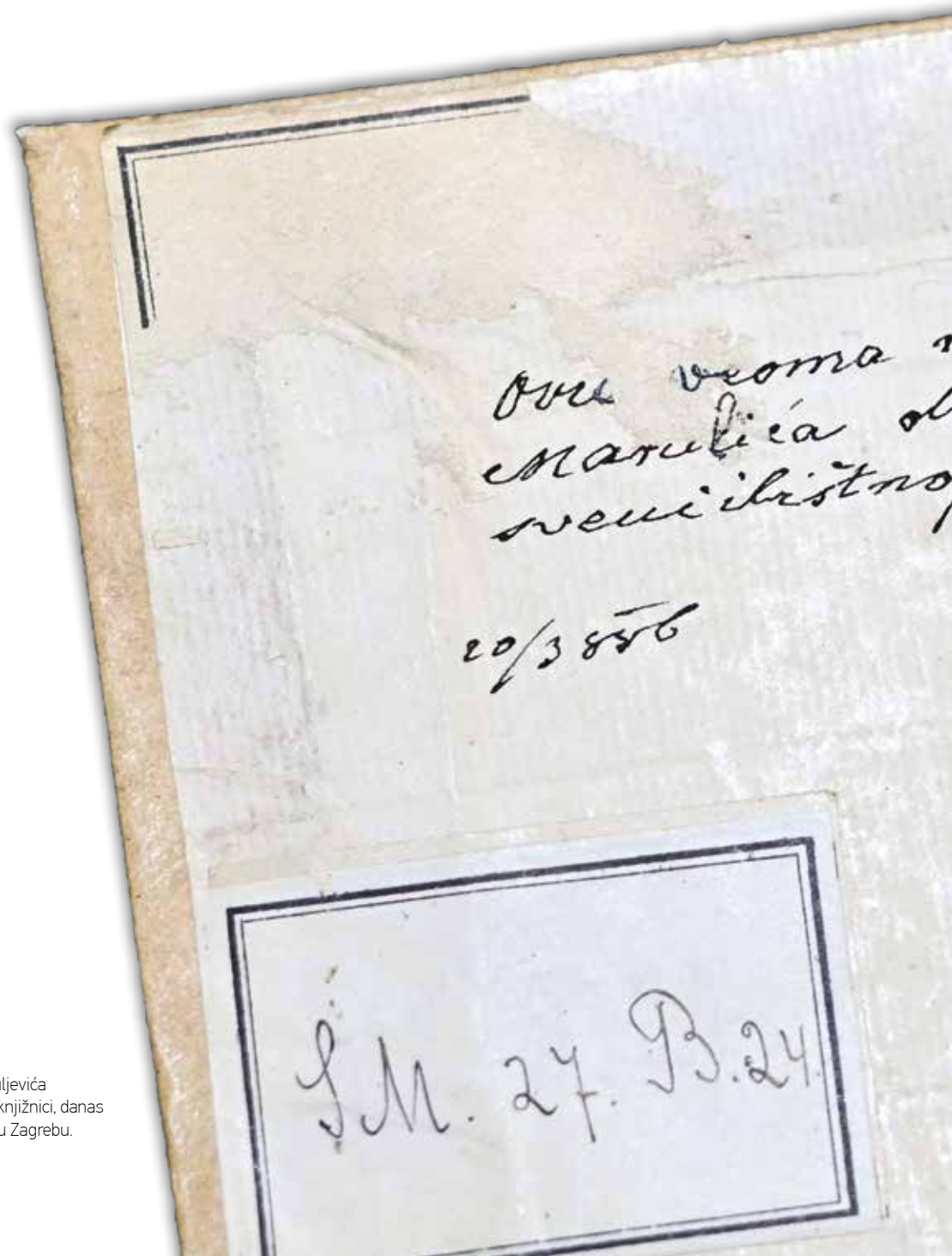
Zbirka rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu

Uz 130. obljetnicu osnutka

Zagreb, 2024.

NACIONALNA
I SVEUČILIŠNA
KNJIŽNICA
U ZAGREBU

Zapis o vrijednom daru Ivana Kukuljevića
Sakcinskog tadašnjoj Sveučilišnoj knjižnici, danas
Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.
Autor fotografije: Boris Kovačev.

74
111 F. 27

riedku krajicu nasoga
varuje krajicu
i. Ivan Dublavski Sakinovi

Zbirka rukopisa i starih knjiga najstarija je od četiriju zbirki građe posebne vrste u NSK. Njezina je povijest ujedno i povijest Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu s obzirom na to da su u njoj pohranjeni najstariji i najvrjedniji primjerci knjiga iz fonda Knjižnice i najvrjednija građa nacionalne zbirke *Croatica*.

Grafika Agram objavljena u knjizi Janeza Vajkarda Valvazora *Die Ehre des Herzogthums Krain...* Nuernberg, 1689., sv. 12, str. 4.

NASTANAK I POVIJESNI TEMELJI ZBIRKE RUKOPISA I STARIH KNJIGA

Zbirka rukopisa i starih knjiga formalno je utemeljena 24. lipnja 1894. godine uz suglasnost i odobravanje Kraljevske hrvatsko-slavonsko-zemaljske vlade, a na prijedlog tadašnjeg ravnatelja Sveučilišne knjižnice Ivana Kostrenčića.

Početni fond Zbirke temeljio se na knjižničnom fondu koji je nastajao u dugom razdoblju počevši od ranog 17. stoljeća, kad počinje djelovati knjižnica isusovačkog kolegija na Griču.

Među privatnim knjižnicama čiji su primjerci danas neodvojivi dio rukopisnog i knjižnog fonda Zbirke rukopisa i starih knjiga bile su knjižnica zagrebačkog kanonika i povijesnog pisca Baltazara Adama Krčelića (1715. – 1778.), knjižnica preporoditelja i pisca Ljudevita Gaja (1807. – 1872.), obiteljska knjižnica Patačićevih koju je darovala grofica Eleonora (1745. – 1811.), knjižnica bana Nikole Tomašića (1864. – 1918.) i knjižnica Narodnog muzeja. Knjižni fond kolegijske knjižnice isusovaca s Griča, utemeljene 1607. godine, te rukopisni i knjižni fond knjižnice Kraljevske akademije u Zagrebu, koja djeluje u razdoblju 1776. – 1850., također su bili temelji na kojima je izrastao fond Zbirke, kako njezine temeljne podzbirke *Croatica*, tako i drugih podzbirki knjižne građe.

Sve su ove privatne knjižnice posve integrirane u fond Zbirke rukopisa i starih knjiga i cijele Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

Detalj djela *Status familiae Patachich* Aleksandra Antuna Patačića.
Autor fotografije: Boris Kovačev.

ZBIRKA RUKOPISA

Zbirka rukopisa okuplja rukopisnu građu koja je nastajala u dugom razdoblju počevši od 10. stoljeća nadalje, bez obzira na tehnike pisanja. U Zbirci su pohranjeni rukopisni kodeksi pisani tintom na pergameni ili papiru i nekim od srednjovjekovnih pisama kao što su *beneventana*, *gotica* ili *humanistika*, rukopisi pisani kurzivnim pismom te rukopisi pisani strojem.

Rukopisne ostavštine, koje na policama zauzimaju po nekoliko desetaka dužnih metara, također su dio rukopisnog fonda Zbirke rukopisa i starih knjiga.

Detalj rukopisa Adama Baltazara Krčelića *Annuae sive historia ab anno inclusive 1748. et subsequis (1767) ad posteritatis notitiam.*
Autor fotografije: Boris Kovačev.

Balthasaris Adami Krčelici
Zagrabiensis Canonici.
Annuae
Sive.
Historia ab anno inclusive 1748. et subsequis.
manu Eiusdem Confcripta, ad posteritatis Notitiam.

Notandum.

Hic cum primis Regni Croatiae Historiam denique, accessione notari quoque alia, ut legendum observavit. Porro quamvis vana fuerint partium harum aliam appellationes ut Sannonia Sana, Illynce, Sclavonia, Deiz Superioris Sclavoniae de quibus scriptimus per Epochas suas alibi. Vana item pro tempore non ratione limitum extensiones, vel diminutiones, de quibus hic non loqui mur. Hodie atque Epochas ista, sive ab anno jam pluribus, Partes ha Croatiae veniunt nomine, huius attribuitur Comitatus Varasdinensis, in eandem Zagrabiensis, istarum item, quoniam tot commisit Jurisdictionibus, inter se variantes legibus, moribus, Praejudiciis, ritibus, Consuetudinibus, idea summane. De quibus omnibus alibi accurate, paulo inferius in h. limites: ab oriente, sive post Letomache Pagus Sclavonia, Moricianalem, Sirmiacalem, et Pachtam aliaque loca infra Montem Rubinae, sive in Sclavo.

Kodeks s djelom *De sancta Trinitate* svetog Hilarija iz Poitiersa (R 4071). Nastao je na prijelazu iz 14. u 15. stoljeće, a dio je knjižnice Matije Korvina. Autor fotografije: Boris Kovačev.

Rukopisni kodeksi

U Zbirci rukopisa i starih knjiga nalazi se više od pedeset kodeksa napisanih od 10. do 16. stoljeća. Kodeksi su cjeloviti ili fragmentarni, a pisani su latinicom, glagoljicom i ćirilicom. Neki su kodeksi ukrašeni raskošnim inicijalima, nastali na pergameni i uvezani u drvene korice pričvršćene metalnim kopčama.

Među najstarijim su kodeksima *Rimski misal* iz 1394. (R 3015) te *Rimski gradual* (R 3001) i *Antifonal* (R 3003), oba iz 14. stoljeća. Najstariji zakonski tekst na hrvatskom jeziku, *Vinodolski zakon*, sačuvan je u prijepisu iz 16. stoljeća (R 4080). U prijepisima iz 16. stoljeća sačuvani su i najstariji pravni spomenik otoka Krka *Vrbnički statut* (R 4003) te *Istarski razvod*, pravni dokument koji uređuje odnose između feudalnih gospodara i seoskih općina (R 3677). *Historia Salonitana*, srednjovjekovno djelo Tome Arhiđakona, sačuvano je u trima kodeksima s prijepisima. Među rukopisima na ćirilici pohranjen je i prijepis *Poljičkog statuta* iz 17. stoljeća (R 5253).

Handwritten text at the top of the page, likely a header or title, written in a cursive script.

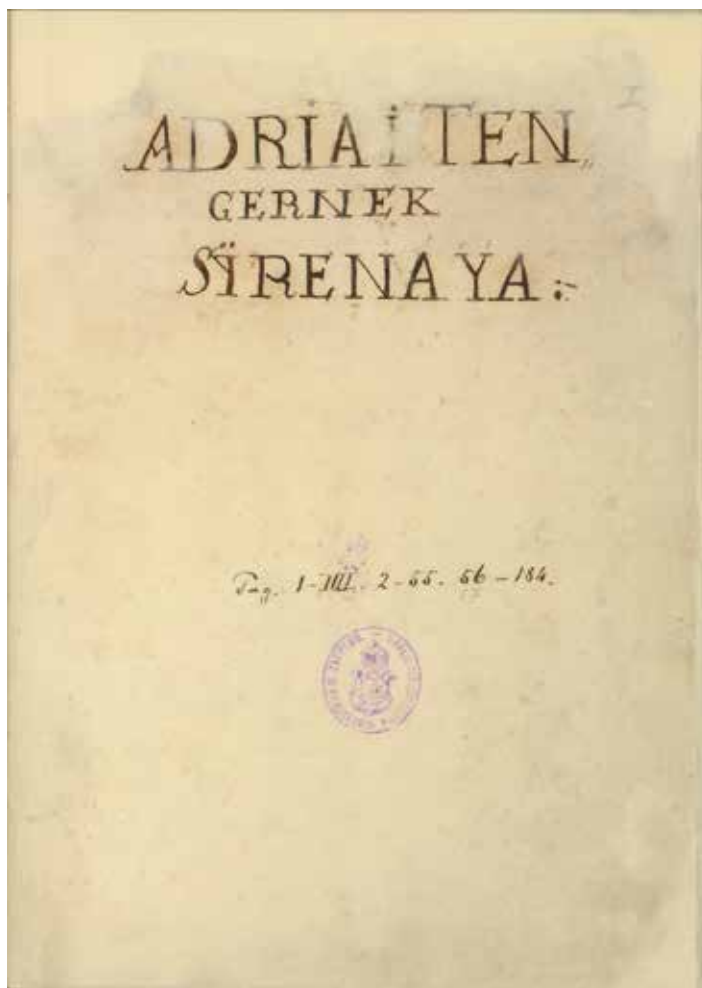

Main body of handwritten text in a Gothic script, arranged in two columns. The text is partially obscured by a large, irregular white tear in the center of the page.

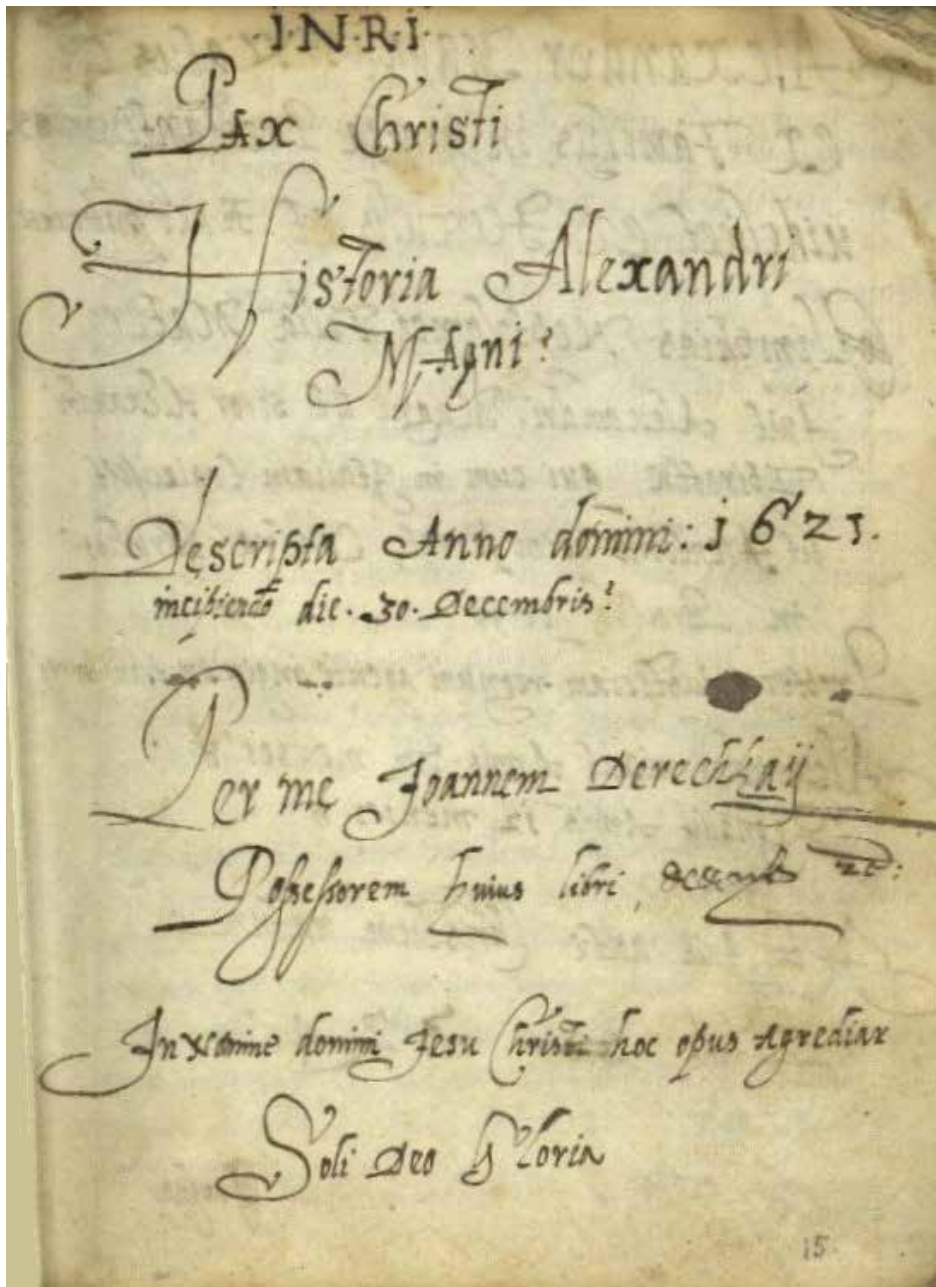
Pojedinačni rukopisi

Pojedinačni rukopisi novovjekovnog razdoblja i različitog sadržaja također su dio Zbirke rukopisa i starih knjiga NSK. Neki su od rukopisnih primjeraka pisani izvornim autorovim rukopisom, dok su drugi primjerci prijepisi izvornih djela.

Djela pisaca starijeg razdoblja hrvatske književnosti čuvaju se kao pojedinačni rukopisi, bilo da su autografi, bilo prijepisi. U rukopisnim su prijepisima sačuvana hrvatska i latinska djela Marka Marulića (1450. – 1524.). Pojedinačni rukopisi s djelima dubrovačkog baroknog pisca Ivana Gundulića (1589. – 1638.) odreda su prijepisi. Među sačuvanim prijepisima vrijedi spomenuti i djela pisaca starijih razdoblja: Juraj Baraković (1548. – 1628.), Marin Držić (1508. – 1567.), Bartol Kašić (1575. – 1650.), Matija Petar Katančić (1750. – 1825.), Junije Palmotić (1607. – 1675.) Ruđer Bošković (1711. – 1787.) i njegova sestra Anica Bošković (1714. – 1804.) te naturalizirani Dubrovčanin Marko Bruerević (1770. – 1823.) autori su čija djela čuvamo u rukopisima. Sačuvani su i pojedinačni rukopisi trojice Vrančića: pisca, diplomata i kardinala Antuna (1504. – 1573.), njegova brata Mihovila (1507. – 1570.) i izumitelja Fausta Vrančića (1551. – 1617.). Izvorni rukopisi bana i pjesnika Nikole Zrinskog (1620. – 1664.) čuvaju se u obiteljskoj knjižnici Zrinskih, a književna djela Frana Krste Frankapana (1641. – 1671.) čuvaju se u prijepisu filologa i književnog povjesničara Slavka Ježića.

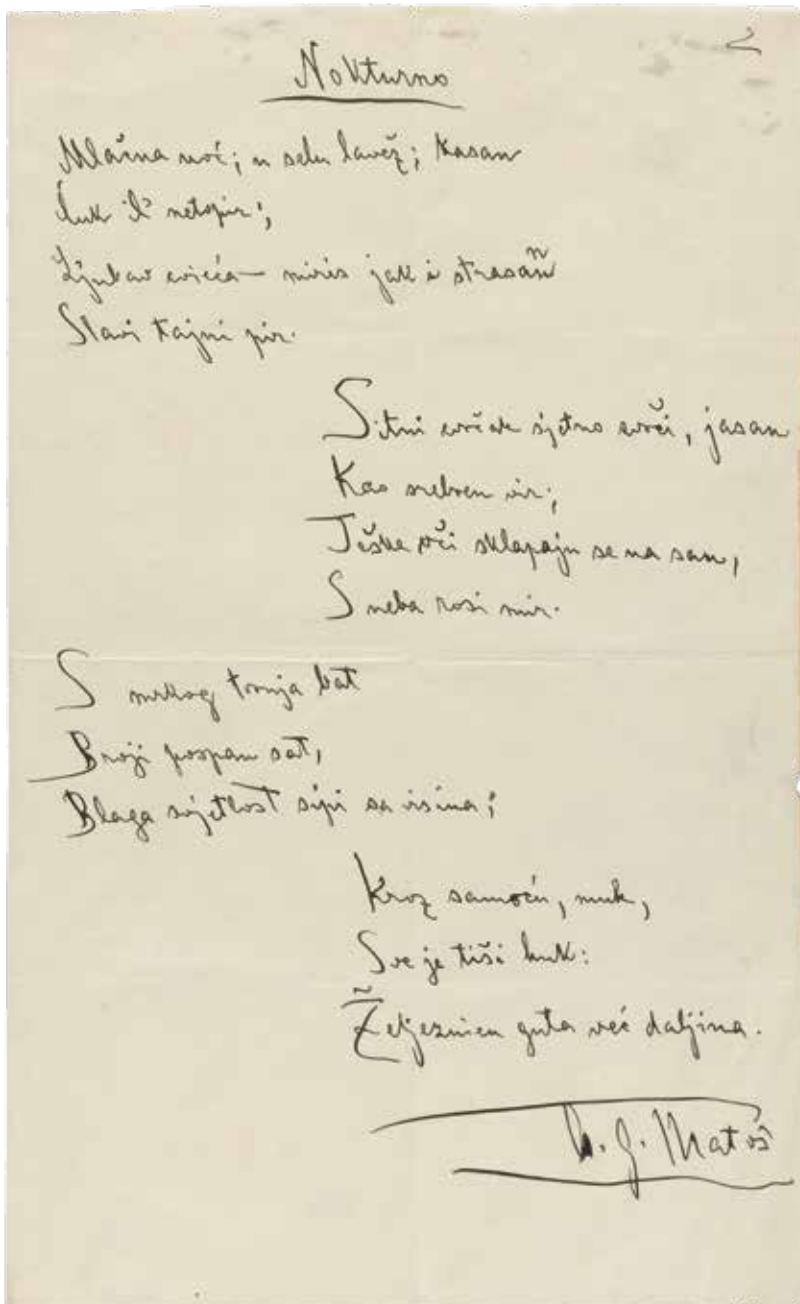

Naslovna stranica rukopisnog kodeksa s djelom *Adriai tengernek sirenaya* Nikole VII. Zrinskog. NSK, R 4092.

Početak srednjovjekovnog književnog teksta o Aleksandru Velikom, prijepis Ivana Derečkaja. Tekst o Aleksandru Velikom prepisan je s tekstovima o Trojanskom ratu i Akiru Premudrom u kodeksu na signaturi R 3495. Rukopisni kodeks potječe iz knjižnice Nikole Zrinskog.

Književna djela autorâ novije hrvatske književnosti sačuvana su kao pojedinačni rukopisi, pa su tako u Zbirci rukopisa i starih knjiga svojim djelima zastupljeni sljedeći književnici: Milan Begović (1876. – 1948.), Dragutin Domjanić (1875. – 1933.), Fran Galović (1887. – 1914.), Ksaver Šandor Gjalski (1854. – 1935.), Slavko Kolar (1891. – 1963.), Josip Kosor (1879. – 1961.), Ivan Kozarac (1858. – 1906.), Antun Gustav Matoš (1873. – 1914.), Vesna Parun (1922. – 2010.), Janko Polić Kamov (1886. – 1910.), August Šenoa (1838. – 1881.), Josip Eugen Tomić (1843. – 1906.), Ante Tresić Pavičić (1867. – 1949.), Ivan Trnski (1819. – 1910.), Srđan Tucić (1873. – 1940.) i Tin Ujević (1891. – 1955.).

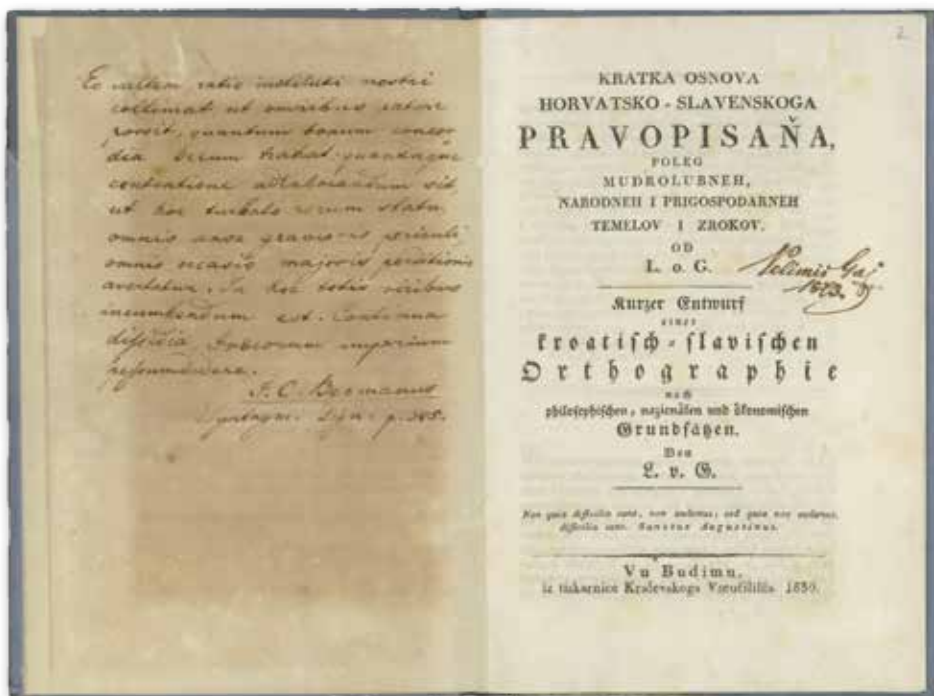

Sonet *Nokturno* Antuna Gustava Matoša, autograf, 1914.

Rukopisne ostavštine

U Zbirci rukopisa i starih knjiga nalaze se ukupno 502 rukopisne ostavštine pojedinaca, obitelji i pravnih osoba. Ostavštine su složene cjeline u kojima su rukopisi, tiskopisi i ina građa koju je pojedinac prikupljao za života i javnog djelovanja te građa koju su naknadno u ostavštinu dodali pojedinci nakon ostaviteljeve smrti. Petinu rukopisnih ostavština u rukopisnoj zbirci čine književne ostavštine.

Najstarije su rukopisne ostavštine u Zbirci rukopisa i starih knjiga ostavština pisca i polihistora Pavla Rittera Vitezovića (1652. – 1713.) i ostavština kanonika i pisca Baltazara Adama Krčelića (1715. – 1778.). Vitezovićeve rukopisna ostavština u Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu prispjela je kao dio knjižnice Ljudevita Gaja, koja je nabavljena 1893. godine. Krčelićeve rukopisna ostavština prispjela je zajedno s njegovom knjižnicom koju je oporučno ostavio tadašnjoj Kraljevskoj akademiji u Zagrebu. Zajedno s knjižnicom preporoditelja Ljudevita Gaja (1807. – 1872.) prispjela je i njegova rukopisna ostavština, koja je danas pohranjena u Zbirci rukopisa i starih knjiga.

Naslovna stranica prijedloga pravopisne reforme Ljudevita Gaja: *Kratka osnova horvatsko-slavenskoga pravopisanja*, Budim, 1830.

Detalj Krležina dramskog teksta Goya iz rukopisne ostavštine Miroslava Krleže. Autorica fotografije: Dobrila Zvonarek.

Književnik, povjesničar i političar Ivan Kukuljević Sakcinski (1816. – 1889.), književnici Stanko Vraz (1810. – 1851.), Petar Preradović (1818. – 1872.) i Dimitrija Demeter (1811. – 1872.) istaknuti su predstavnici hrvatskog narodnog preporoda čije književne ostavštine čuvamo u Zbirci rukopisa i starih knjiga. Sačuvana je cjelokupna rukopisna ostavština slavista i filologa Vatroslava Jagića (1838. – 1923.) te dio ostavštine filologa i lingvистa Stjepana Ivšića (1884. – 1962.). Rukopisi iz književne ostavštine pjesnika i književnika Vladimira Nazora (1876. – 1949.) nabavljani su pojedinačno i u duljem razdoblju. Književna i rukopisna ostavština Miroslava Krleže (1893. – 1981.) u cijelosti je i u skladu sa željom njegova univerzalnog nasljednika pohranjena u Zbirci rukopisa i starih knjiga.

Nekoliko je istaknutih obitelji u kulturnom i javnom životu čije se ostavštine čuvaju u Zbirci rukopisa i starih knjiga. Ostavštine članova obitelji Mažuranić i Brlić te obitelji Vojnović i Kumičić nastajale su u duljem razdoblju i okupljaju pisane ostavštine dvaju i više naraštaja. Sačuvane su rukopisna ostavština književnika i bana Ivana Mažuranića (1814. – 1890.), ostavština njegova sina – književnika, pravnika i leksikografa Vladimira (1845. – 1928.) te ostavština njegove unuke, književnice Ivane Brlić-Mažuranić (1874. – 1938.). U obiteljskoj ostavštini Mažuranićevih sačuvane su još i rukopisne ostavštine Ivanove braće: jezikoslovca i gramatičara Antuna Mažuranića (1805. – 1888.), književnika i putopisca Matije (1817. – 1881.) te Matijina sina, književnika Frana Mažuranića (1859. – 1928.). Obiteljska ostavština Vojnovićevih okuplja ostavštinu književnika Ive Vojnovića (1857. – 1929.), ostavštinu njegova brata Luje, književnika i publicista (1864. – 1951.), te ostavštinu njihova oca Konstantina (1832. – 1903.), pravnika i političara, rektora Sveučilišta u Zagrebu. Književna i rukopisna ostavština književnika Eugena Kumičića (1850. – 1904.) dio je obiteljske ostavštine Kumičićevih koju još čine ostavština književnikove žene Marije Kumičić (1863. – 1945.) te ostavštine njegovih sinova Tome (1885. – 1940.) i Đure (1887. – 1975.).

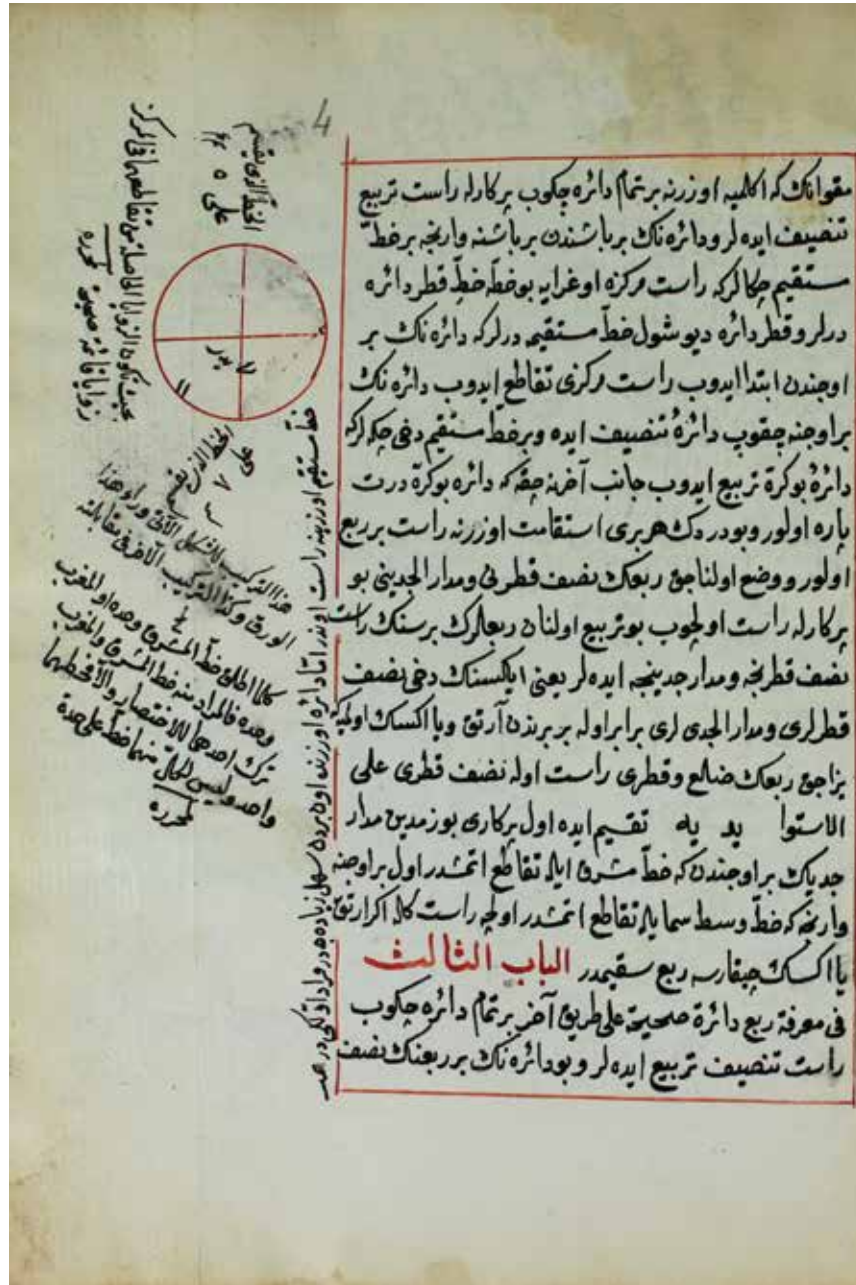
Uz ostavštine Stjepana Ivšića i Vatroslava Jagića, čuvamo i rukopisne ostavštine još nekih sveučilišnih profesora: Franje Fanceva (1882. – 1943.), Frana Ilešića (1871. – 1941.), Đure Pilara (1846. – 1893.), Đure Šurmina (1867. – 1937.), Vladimira Varićaka (1865. – 1942.), Branka Vodnika (1879. – 1926.) i dr.

Među vrjednijim rukopisnim ostavštinama koje su pohranjene u Zbirci rukopisa i starih knjiga vrijedi izdvojiti ostavštinu istaknutog povjesničara književnosti i športskog djelatnika Franje Bučara (1866. – 1946.) te ostavštinu knjižničarke i znanstvenice Elze Kučera (1883. – 1972.), prve žene zaposlene u javnoj službi u Hrvatskoj početkom 20. stoljeća.

Zbirka orijentalnih rukopisa

Orijentalni rukopisni kodeksi iz zbirke Muhibić pohranjeni su kao zasebna cjelina u Zbirci rukopisa i starih knjiga NSK. Zbirku čini oko tristo rukopisnih kodeksa na arapskom, turskom i perzijskom jeziku. Rukopisi su nabavljeni u drugoj polovici 20. stoljeća od obiteljske nasljednice Emine Mehmedagić. Orijentalne je rukopise oko 1810. započeo skupljati sarajevski kadija Mustafa Muhibbi, stvorivši tako jezgru obiteljske knjižnice koju će proširivati njegovi nasljednici. U orijentalnim je rukopisima sadržano više od tristo cjelovitih djela s područja prava, logike, historiografije, književnosti, medicine, astronomije i astrologije. Najstariji rukopis u ovoj zbirci potječe iz hidžretske 858. godine ili iz 1454. godine ako računamo po gregorijanskom kalendaru. Među rukopisima ima i djela bosanskih autora koji su pisali orijentalnim pismima.

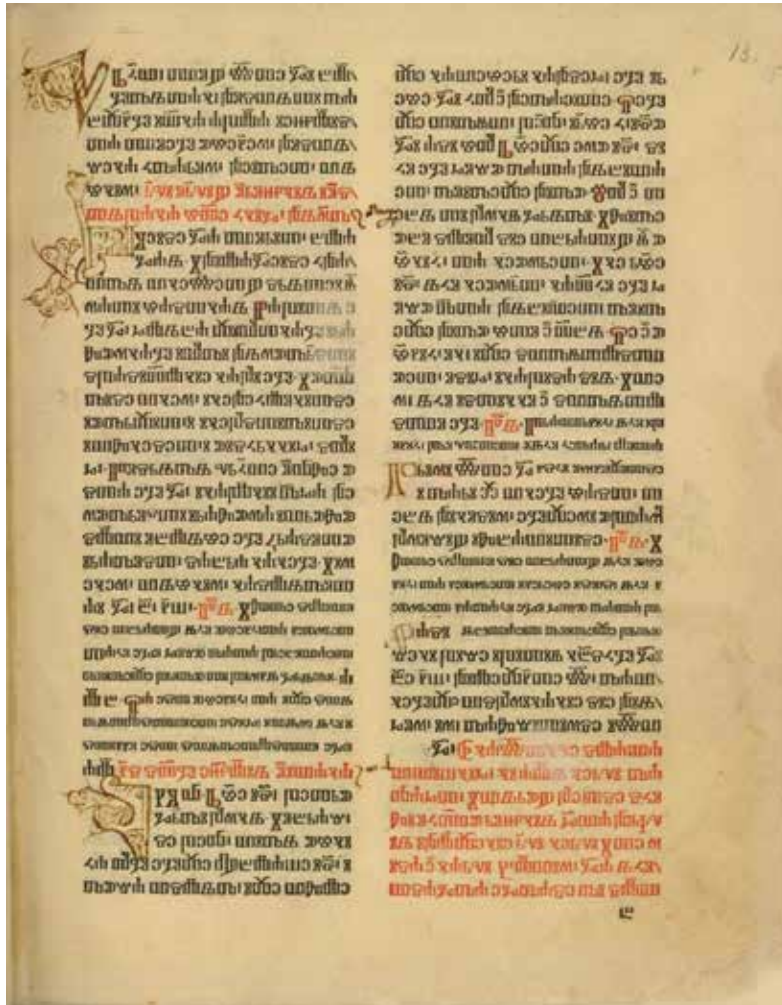
U fondu Zbirke orijentalnih rukopisa važno mjesto zauzima rukopis autora Mauhammada b. Kātiba Sinān-al Muwaqqita o upotrebi kvadranta u astronomiji.

ZBIRKA STARIH I RIJETKIH KNJIGA

U Zbirci rukopisa i starih knjiga pohranjeno je više od 12 000 knjigoveških svezaka stare i rijetke građe. Uz inkunabule, pohranjeni su primjerci knjiga tiskanih ručnim tehnikama, primjerci rijetkih i bibliofilskih izdanja te primjerci s autorovom rukopisnom posvetom. Osim knjiga otisnutih ručnim tehnikama, u zbirci starih i rijetkih knjiga pohranjene su i knjige tiskane modernim strojnim tehnikama.

Zbirka inkunabula

Zbirka inkunabula Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu broji 196 knjigoveških svezaka s 214 naslova. Najranija tiskana inkunabula u zbirci, *Vierundzwanzige goldenen Harfen*, (RI-4°-41) potječe iz fonda kolegijske knjižnice na zagrebačkom Griču, prethodnice današnje Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Djelo je teološkog sadržaja, napisao ga je njemački dominikanski teolog Johann Nider, a tiskao ga je 1470. u Augsburgu Johannes Bämleer.

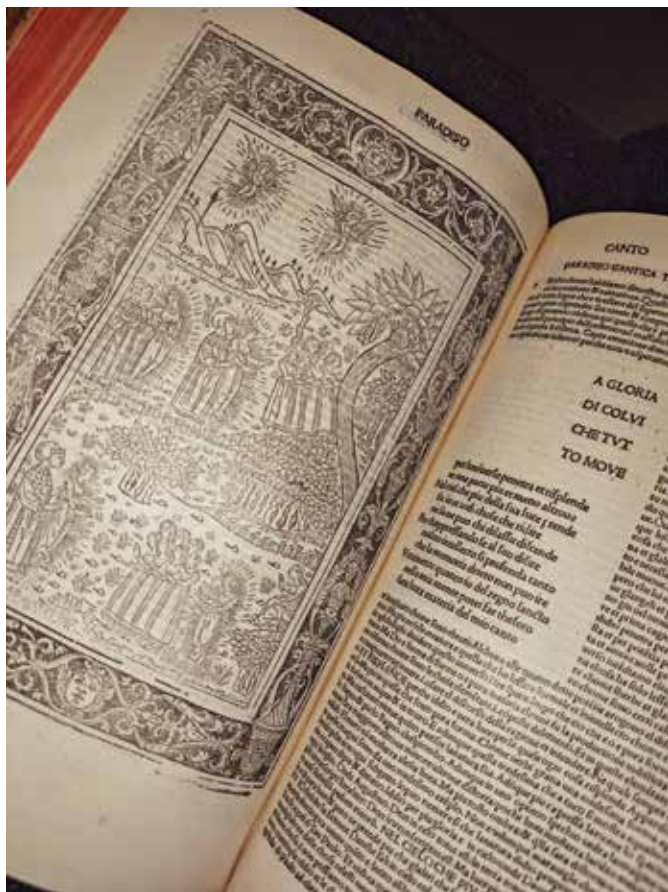
U zbirci se nalazi i prva hrvatska tiskana knjiga, *Misal po zakonu rimskoga dvora*, otisnuta 22. veljače 1483. godine.

U zbirci inkunabula NSK ukupno je trideset i sedam hrvatskih inkunabula, među kojima je dvanaest inkunabula hrvatskih autora, dvadeset i dvije inkunabule koje su izradili hrvatski tiskari i tipografi i dvije inkunabule na hrvatskom glagoljskom pismu. Zbirci inkunabula pripada i prva hrvatska tiskana knjiga, *Misal po zakonu rimskoga dvora* iz 1483. godine, na signaturi RI-4°-62.

Hrvatski su autori književnih djela u zbirci inkunabula: Jakov Bunić, Karlo Pucić, Koriolan Cipiko i Nikola Modruški, a Martin Nimira i Šimun Hvaranin autori su teoloških djela. Također, slijedeći tradiciju, među hrvatske smo autore uvrstili i svetog Jeronima, crkvenog naučitelja. Sveti Jeronim smatrao se izumiteljem glagoljice, stoga je njegov lik prikazan u hrvatskim glagoljskim izdanjima. Inkunabule na kojima su radili hrvatski tipografi Andrija Paltašić i Dobrić Dobrićević otisnute su u europskim tiskarskim središtima. Paltašićeva su izdanja

otisnuta u Veneciji, a Dobrićevićeva u Bresci, Veroni i Lyonu. Jedina inkunabula u Zbirci rukopisa i starih knjiga na kojoj su zajednički radili Paltašić i Dobrićević otisnuta je u Veneciji 12. ožujka 1478. godine. Bila je to inkunabula s djelima Laktancija, ranokršćanskog mučenika iz 4. stoljeća.

Inkunabule u Zbirci rukopisa i starih knjiga čine djela različita sadržaja. Osim djela rimskih pisaca iz antičkog razdoblja (Ciceron, Ovidije, Vergilije, Katul, Tibul, Propercije, Juvenal, Marcijal, Tacit, Seneka), u ranom su razdoblju tiskarstva tiskana i književna djela (Dante Alighieri, Eneja Silivo Piccolomini), teološka djela (Angelo di Chivasso, sveti Bonaventura, Antonio Pierozzi), povijesne kronike (Hartmann Schedel, János Thuroczy), hagiografska djela (Jacopo da Varazzo), pravna djela (Baldo degli Ubaldi), filozofska i gramatička djela (Giovanni Tortelli).

Među vrijednim primjercima inkunabula jest i Danteova *Božanstvena komedija*, koju je 31. svibnja 1487. u Bresci otisnuo Dobrić Dobrićević.

Autorica fotografije: Dobrića Zvonarek.

Inkunabula Catulli Carmina cum comm.
 Antonii Parthenii. Albi Tibulli Elegiae cum
 comm. Bernardini Veronensis. Sexti Propertii
 Elegiae cum comm. Antonii Volsci otisnuta u
 Venecij 1488.

Postinkunabule, cinquecentine, seicentine i settecentine

Zbirka starih i rijetkih knjiga broji 5706 knjigoveških svezaka građe podijeljene u pet skupina. Najveća skupina u zbirci starih knjiga jest *Croatica*, u kojoj je okupljena građa tiskana od 15. do 21. stoljeća, s djelima na hrvatskom jeziku, s djelima hrvatskog autora ili s djelima tiskanim na tlu Hrvatske.

U zbirci *Croatica* na jednom su mjestu okupljeni naslovi na trima pismima kojima su Hrvati pisali u povijesti: latinici, glagoljici i hrvatskoj ćirilici. Osim trima pismima, Hrvati su se u povijesti služili i trima jezicima, stoga su u skupini *Croatica* zastupljene knjige na hrvatskom, latinskom i staroslavenskom jeziku.

Stranica iz djela *Introductorium Croatice (Glagoljska početnica)*, Venecija, 1527.

Naslovna stranica djela *Misal hruvacki* riječke glagoljske tiskare s drvoreznim prikazom svetog Jeronima, 1531.

24

DE LUNÆ ATMOSPHERA
DISSERTATIO

AUCTORE

P. ROGERIO JOSEPHO
BOSCOVICH

SOCIETATIS JESU PUBLICO MATHESIOS
PROFESSORE

IN COLLEGIO ROMANO.

ROMÆ MDCCLIII.

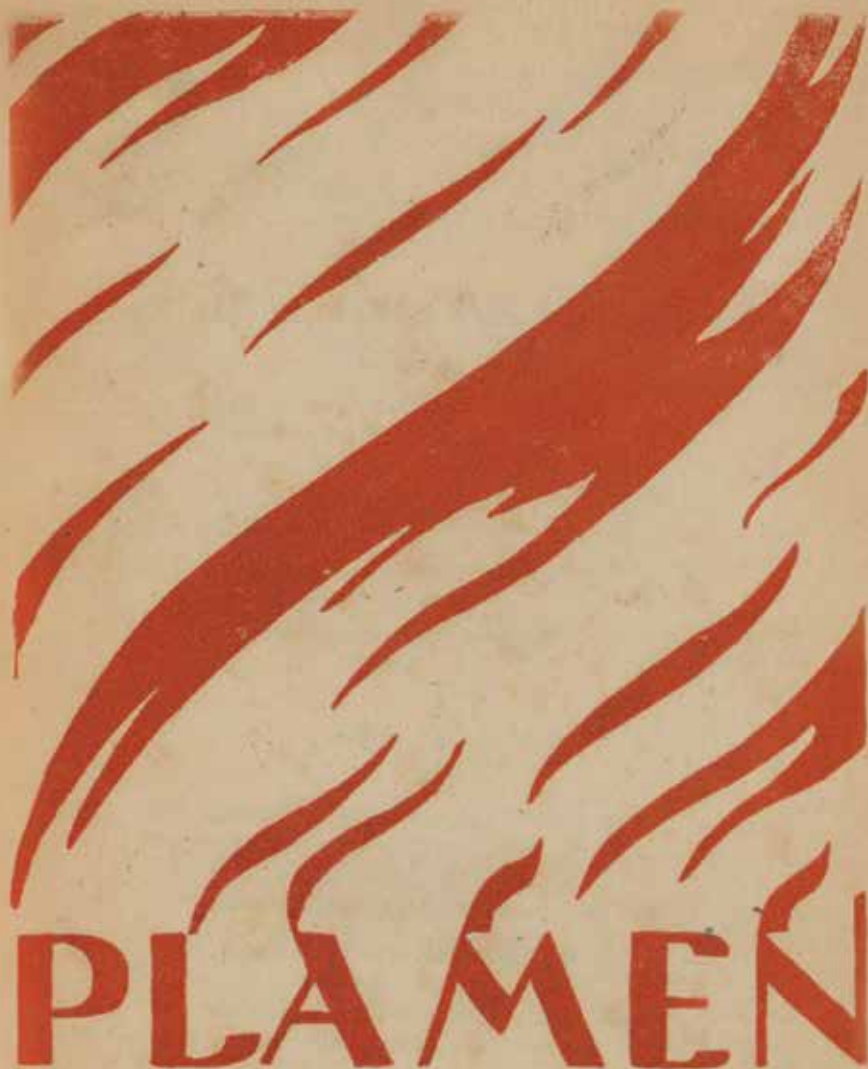
EX TYPOGRAPHIA GENEROSI SALOMONI
IN FORO SANCTI IGNATII.
APUD VENANTIUM MONALDINI BIBLIOPOLAM IN VIA CURSUS.
SUPERIORUM FACULTATE.

PERIODIKA I SITNI TISAK

U posebnim su skupinama okupljene periodičke publikacije objavljene do 1835., zbirka sitnog tiska u kojoj su službeni proglassi, oglasi, obavijesti, okružnice, plakati, politički letci, zidne novine i sl., novinski isječci i građa tiskana u razdoblju antifašističke borbe 1941. – 1945.

Najstarije novine u Zbirci rukopisa i starih knjiga jesu *Kroatischer Korespondent*, a izlazile su u Zagrebu 1789. godine. Ostali naslovi periodičkih publikacija koje čuvamo u Zbirci rukopisa i starih knjiga su: *Kraljski Dalmatin*, *Gajeve Novine horvatske* – koje tijekom izlaženja često mijenjaju nazive, njihov književni dodatak *Danica horvatska, slavonska i dalmatinska*, *Zora dalmatinska*, *Krležin Plamen*, *Pečat* itd.

Korice prvog broja časopisa *Plamen* koji su pokrenuli Miroslav Krleža i August Cesarec, a likovno opremio Ljubo Babić, 1919.

POLUMESEČNIK ZA SVE KULTURNE PROBLEME

GOD. I.

BROJ 1.

SADRŽAJ:

A. Cesarec: MONOLOG S KUGLOM ZEMALJSKOM — VELIKI KOMTUR PRED TRIBUNALOM SAVESTI — MISTIFIKACIJA JEDNE ETIKE
M. Krleža: PESMA NAŠIH DANA — MICHELANGELO BUONARROTI HRVATSKA KNJIŽEVNA LAŽ

Rukopisni zapis s geslom bana Nikole Zrinskog na primjerku djela o vojništvu Diega Ufana. BZ 13.

BIBLIOTHECA ZRINIANA

Bibliotheca Zriniana primarno je knjižnica bana i plemića Nikole Zrinskog (1620. – 1664.), a zatim i njegova brata Petra Zrinskog (1621. – 1671.) te knjižnica plemićkih obitelji Vlašimě i Daun, u čije je vlasništvo dospjela po nasljednoj liniji Nikoline snahe Marije Katarine, rođ. Lamberg. Riječ je o knjižnici koju čini 497 knjigoveških svezaka, a čuva se kao zasebna knjižnična zbirka u Zbirci rukopisa i starih knjiga. Pet inkunabula i dvadeset pet rukopisnih primjeraka, koji su također bili dio obiteljske knjižnice Zrinskih, izdvojeni su i integrirani u rukopisnu zbirku te u zbirku inkunabula Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

Utemeljitelj knjižnice bio je ban i plemić Nikola Zrinski, stariji brat Petra Zrinskog, koji je i nabavio više od polovice njezinih knjižnih primjeraka. Nakon njegove tragične smrti 1664. godine, njegove javne i vojne funkcije nasljeđuje mlađi brat Petar, a naslijedenim dobrima upravlja Nikolina udovica Marija Sofija (rođ. Löbl). Petar Zrinski također je sudjelovao u izgradnji obiteljske knjižnice u njezinu čakovečkom razdoblju, prije urote zbog koje je pogubljen u Bečkom Novom Mjestu. Prema popisu konfiscirane imovine Petra Zrinskog, načinjenom nakon njegova pogubljenja, u knjižnici se nalazi 95 svezaka djela različita sadržaja. Među njima je i prvo izdanje molitvenika Katarine Zrinski *Putni tovaruš* iz 1661. godine, ali ne i prvo izdanje Petrova prepjeva bratova djela na hrvatski, koje je pod naslovom *Adrianskoga mora sirena* objavljeno 1660. godine.

Konfiscirani dio obiteljske knjižnice odnesen je, a preostali njezin dio preuzima Nikolin sin Adam Zrinski (1662. – 1691.) po povratku sa studija. Adam je proširio obiteljsku knjižnicu dodavši postojećem fondu rukopisne kodekse. Nakon njegove pogibije 1691. godine, njegova je udovica Marija Katarina (rođ. Lamberg) ponijela obiteljsku knjižnicu sa sobom u moravski Bitov, kamo se preudala u plemićku obitelj Jankovský od Vlašim. Obiteljska knjižnica Zrinskih u dvostoljetnom bitovskom razdoblju bila je obogaćena novim primjercima rukopisa i knjiga. U braku s grofom Jankovský Vlašim Marija Katarina imala je dvije kćeri. Starija kći nije imala

potomaka, a mlađa kći Marija Leopoldina udala se u obitelj Daun, u čije vlasništvo prelazi i knjižnica. Njezin unuk Heinrich Daun, kolekcionar, prihvatio se sređivanja obiteljske knjižnice u drugoj polovici 19. stoljeća.

Prema nekim procjenama, u bitovskom je razdoblju obiteljska knjižnica izgubila gotovo polovinu prijašnjeg fonda. Nakon Daunove smrti, njegova je ostavština rasprodana, pa je tako i knjižnica Zrinskih prodana bečkom antikvaru imenom Samuel Kende. On je knjižnicu ponudio na dražbi te ju je Kraljevska zemaljska vlada, zbog oklijevanja ugarske strane, otkupila za 12 000 forinti. Knjižnica je dopremljena u Zagreb, popisana i obrađena te kao jedinstvena zbirka pohranjena u Zbirci rukopisa i starih knjiga.

KNJIŽNICA OBITELJI KUŠEVIĆ

Knjižnica plemenite obitelji Kušević pohranjena je, poput knjižnice Zrinskih, u Zbirci rukopisa i starih knjiga kao zasebna cjelina. Broji 1916 knjigoveških svezaka, a Nacionalna i sveučilišna knjižnica otkupila ju je 1959. od obiteljskih nasljednika. Obiteljsku knjižnicu Kuševićevih, koja je nastajala pretežito u 18. stoljeću i tijekom prve polovice 19. stoljeća, utemeljio je vrhovni kraljevski blagajnik Franjo Kušević (1700. – 1773.), koji je bio i njezinim glavnim sakupljačem zajedno sa svojim unukom Josipom (u. 1846.), posljednjim protonotarom Hrvatskog Kraljevstva. Obiteljsku knjižnicu Kušević čine knjige tiskane u razdoblju od 16. do 20. stoljeća. Izlučena je jedna inkunabula koja je pridodana zbirci inkunabula Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Budući da su glavni sakupljači knjižnice obrazovanjem bili pravnici, u knjižnici su najzastupljenija djela pravnog i povijesnog sadržaja, dok je književnih djela manje.

U knjižnici obitelji Kušević se nalaze djela čiji su autori vodeći prosvjetitelji Charles Montesquieu, François Marie Voltaire, Heinrich Holbach, Claude Adrien Héluvetius, Paul Dietrich i Jean-Jacques Rousseau. Zastupljena su i djela hrvatskih autora koji su pisali latinskim jezikom. Riječ je o djelima Jurja Ratkaja, Andrije Blaškovića, Martina Jurja Kovačića, Josipa Keresturija i Baltazara Adama Krčelića. Jednako tako, knjižnica čuva i djela autora koji su pisali hrvatskim jezikom kao što su Petar Zrinski, Antun Kanižlić, Andrija Kačić-Miošić, Metel Ožegović, Ivan Švear, Josip Eugen Tomić, Oton Kučera te Vjenceslav Novak. Djela na hrvatskom jeziku zastupljena su u knjižnici zajedno s djelima na latinskom, francuskom, njemačkom, mađarskom pa čak i engleskom jeziku. Polovica sačuvanih djela u knjižnici obitelji Kušević pisana su francuskim.

Propitio

Genio

Iosephi Kussevich

*S. C. S. P. A. Mattis Consilarii
Regnorum Dalmatiae Croatiae et
Savoniae Excelsique Praenalis
Officii Magistri Proto-Notarii*

Impresum

Nakladnik

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

Za nakladnika

prof. dr. sc. Ivanka Stričević

Urednica i autorica tekstova

dr. sc. Irena Galić Bešker

Stručni suradnici

Darko Čižmek, Martina Frković, Kristina Grgić, Sonja Hrelja, Ivan Kapec, Boris Krstić, Nela Marasović, Maja Mlinarević, Iva Perinić, Maja Priselac, Đuro Singer, Karolina Tumbas, Dobrila Zvonarek

Lektura i korektura

Dobrila Zvonarek

Grafičko oblikovanje

Goran Hasanec

Tisak

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

Naklada

200

Zagreb, 2024.

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001243249.

ISBN 978-953-500-246-8 (Tisak)

ISBN 978-953-500-247-5 (Online)

NACIONALNA
I SVEUČILIŠNA
KNJIŽNICA
U ZAGREBU